

Però, en realitat, això és del tot convincent, com sigui que la col·lisió era bastant obligada amb *pellofa*: *boll* i *pellofa* són coses que van juntes.¹ En efecte, hi ha la prova que l'encreuament s'ha produït, en formes encara més reveladores: a Tolosa *boulofos* «balle de blé» (Doujat, *Dicc. Moundi*, a. 1630) i veg. la forma *baloso* que en el II, 73b16, cito en parlars d'Oc des de les Landes fins a Provença. Acabem de completar la demostració amb el detall que, a la V. d'Aneu, la contaminació s'ha produït només en el sentit de 'boll, pallús', però no en el de 'borralló de neu': CPol distingeix entre «*bolva*: copo de nieve», i el 'boll', per al qual admet les dues formes: «*bolfa*: polvillo de paja que se levanta en las operaciones de la trilla» i «*bolva*: el polvillo que se hace en las eras durante la trilla» (*Vall d'Aneu*, p. 11).

En fi, ja només ens queda una altra variant, però aquesta és preciosa per a l'etimologia. Car en el mateix sentit que jo vaig sentir *bólba* a Vilacarle, Mn. Navarro anotava en altres localitats de Ribagorça «*olva*: el detritus que queda de l'herba al fons del paller» (*Primer Congr. Ll. Cat.*, 230); i a Llitera (Binéfar: aragonès fronterer) hi ha «*olva*: polvillo o parte más menuda de la paja de los cereales» (Coll Altabàs). És una variant de les zones pre-pirinenques, no del ple Pirineu, car Krüger, que també trobà (*l. c.*) *bólba* a Andorra (La Maçana, Erts), i a Tírvia; registrà l'altra a la Conca de Tremp i a la Vall d'Assua: *ólba* a Figols, Palau, Escàs i Rialb. D'altra banda Grieta assenyalà aquesta forma sense *v*, però amb el sentit de les volves de neu: «*olves*: flocons de neige» en *Studies in honour of John Orr*, 1953, 102ss. (reprod. en el seu *Boletín D. Esp.*, 1963, 57).

I que aquí no tenim una alteració, amb pèrdua merament local de la *v*-, és una deducció majorment ferma tenint en compte que segueix així en l'arcaic gascó de l'Alt Comenge: *ábo f.* «flocon de neige» a Luixon (*ALGc.* IV, 1098).²

Es recordarà que el mot català va cridar l'atenció dels etimòlegs ja des dels primers decennis del segle. Les notes de Tallgren (*Glanures* III, 176 [= *NphMtg.* XIV] i *NphMtg.* XXII, 156); Spitzer, *NphMtg.* 1913, 157ss.; i xv, 179; i Montoliu (*EUC* VII, 114, i *BDC* IV, 1916, 54), patien de defecte d'informació.

De més a més estaven mal orientades en fonètica, o en morfologia o semàntica. Fer-ho venir de PULVIS (Spitzer, Montoliu) era impossible fonèticament; derivar-ho de VOLVERE (Spitzer) mancava de paral·lels en la Formació de Mots; atribuir-ho al ll. ULVAS 'algues', 'l'lim d'aigua estancada' li havia estat suggerit a Tallgren només per un detall vague de la definició de Lab. («que's troba en los licors») però contradit per tot el passat del mot i per totes les seves accs. en cat. central i en totes les comarques: justament les volves sempre són cosa seca, i fora d'aigües, en totes llurs varietats; en va hi feien equilibris Tallgren (citant sentits dobles de l'alt-al. *hilwe*); i Spitzer, recolzant en un *volvorejar* 'voleiar' usat per Pous i Pagès (però aquest és un evident encreuament de *polvorejar* amb *voleiar* i *volva*).

Ens posà en la bona pista M-Lübke com a conse-

qüència de la seva excellent troballa d'un celtisme ULV- en terres de França (*ASNSL* CXXII, 405): el kymri *ulw*, resposta cèltica del llatí PULVIS, digué, és la base d'una sèrie de mots dialectals del Migdia, el Centre i el N. de França, amb una forma esquemàtica *olva/ouva/orve*; i significats, al volt de la idea de 'pol·sim de farina, de cendra, de vegetals'; i així establí un article gàlic *ULVOS en el *REW*, 9043, fundat en aquell mot gallès, com a base d'aquestes formes dialectals gallo-romàniques; tot admetent, però, que altres mots semblants del Piemont, Lombardia, Gènova i el cat. *volva* provnien d'un parònim llatí: que ell donava en la forma VOLVA, i amb la vaga definició 'càpsula d'un germen' («Kerngehäuse»).

En el seu *REW*, 9442, ja suggeria, però, que en el mot català podia haver-hi alguna contaminació («Eimischung») del celtisme; i més tard, en una lúcida nota de *Das Katalanische* (1952), 114-5, no sols precisà bastant millor el sentit i variants del mot català, sinó que rebaixà molt la part del suposat VOLVA; i fins sembla que s'inclina a negar-lo del tot, almenys pel que fa al català («Eimischung» «halte ich nicht mehr für nötig»); i així acaba transigent en el sentit que el mot català és quasi únicament prolongació del cèltic (amb una excepció semàntica). I en renovar el seu *dicc.* (*REW*₂) i arribar a la *v*- del *REW*₃, o sigui a la fi de l'obra, en la seva última vellesa, ja no gosa fer-hi més rectificació i es limita a remetre a la nota de *Das Katalanische*.

Fa molts anys que m'estic preguntant quina necessitat hi ha de mantenir el 2.ª article (VOLVA). És ben sabut que la *v*- del cat. *volva* no estem pas obligats a mirar-la com a originària: és conegut que l'addició de *v*- davant *o* o altra vocal labial és un fet trivial de la fonètica catalana: ORA > vora, OCTO > uït > vuit, HODIE > hui > vui, vull variant de ull (*LleuresC*, 249, n. 2), ULVAS > voves (sobre el qual fou oportuna i encertada la nota de Tallgren); dialectalment *onzè* passa a mall. *vonzè* (aquest i altres semblants en T. Forteza, *Gram.*, p. 86, n. c.); *olivarda* a *volivarda*, *oliejada* a *volitjada* (V. supra s. v.) etc. Hem de creure doncs que l'única forma originària en català és aqueix *olva* que hem trobat a tants punts de Ribagorça, Conca de Tremp, Pallars, etc.

Ara bé, M-Lübke no hi modificà l'etim. VOLVA per als mots alt-italians. Però també en aquests hi ha *o*- i no pas *vo*- a la major part. Llavors?

Així mateix, hem de començar per preguntar-nos si és ferm aquest «ll. VOLVA kerngehäuse»? Ja la mateixa vaguetat de la definició escama. El que consta en llatí és que el mot, des del significat de 'matriu' o 'genitori femení' passa a significar «enveloppe des champignons» i res més: «enveloppe des champignons» no és doncs més que una extensió de 'matriu', però això no dóna dret a parlar de 'càpsula', ni per tant a veure-hi la base dels mots it. i cat. car aquests designen pol·sim, filaments d'herbetes. Potser M-Lübke no deixava